

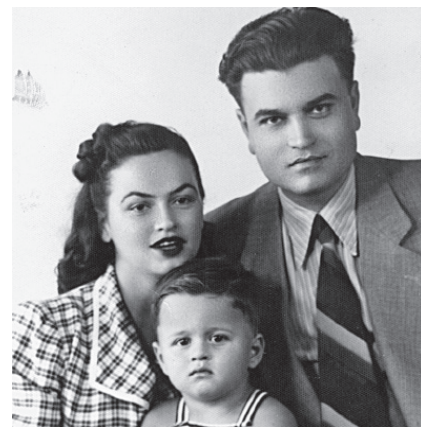
Κυνηγώντας το χθες Μνήμη Γιάννη Σπανδάγου

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΑΔΑΚΗ

Συμπληρώνονται σε λίγες μέρες πέντε χρόνια από τον θάνατο του Γιάννη Σπανδάγου. Με επτά μέχρι σήμερα δημοσιεύματα επιχειρήσαμε να συνεχίσουμε τη στήλη που εκείνος είχε δημιουργήσει, με την επωνυμία «Κυνηγώντας το χθες». Θα προσπαθήσουμε να τη συνεχίσουμε και μετά την επέτειο, συντηρώντας με τον τρόπο αυτό τη μνήμη του, οπωσδήποτε

όμως συντομότερη και με μικρότερη συχνότητα. Σήμερα θα κάνουμε μια φωτογραφική αναδρομή στη ζωή και στο έργο του. Θα χρειάζονταν αναμφίβολα πολλές σελίδες για κάτι τέτοιο, εφόσον ο αείμνηστος ήταν δημιουργικός και πολυσχιδής χαρακτήρας, γι' αυτό κι εδώ θα κάνουμε αναγκαστικά μια σύνοψή τους. Για τους αναγνώστες που επιθυμούν μια βαθύτερη γνωριμία με τον άνθρωπο, υπάρχει το βιβλιαράκι «Μνήμη Γιάννη Σπανδάγου» που γράψαμε με τον Μιχάλη Τζεκάκη, τον Γιάννη Πατισμότογλου και τον Γιώργο Εκκεκάκη το 2013.

Γεννήθηκε στο Ρέθυμνο το 1946 από τον δικηγόρο Βασίλειο Σπανδάγο και την Βεατρίκη Κελαϊδή. Ανατράφηκε σε ένα μεγαλοαστικό -για τα μέτρα του Ρεθύμνου- περιβάλλον. Γιατί, από την πλευρά της μητέρας του, ήταν η συγγραφέας Αλεξάνδρα Ανδρουλιόδακη (Λουίζα Μύλλερ) και παππούς ο δικηγόρος και συγγραφέας Σταύρος Κελαϊδής.

Ο Γιάννης Σπανδάγος φοίτησε στο ιδιωτικό δημοτικό σχολείο «Αθηνά» της Αμαλίας Μανουσάκη-Τζανιδάκη και αποφοίτησε το 1958. Στην φωτογραφία τον βλέπουμε με την αξιόγαμπη εκείνη εκπαιδευτικό, ηλικιωμένη πια, σε αναμνηστική φωτογραφία του σχολικού έτους 1953-54.

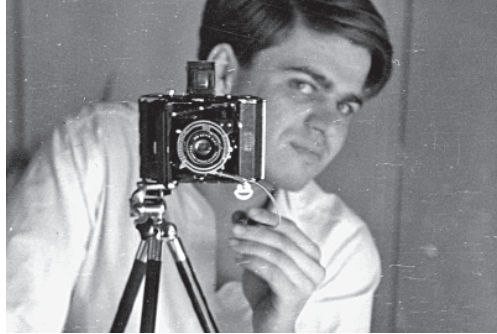
Ήταν ένας εξαιρετικός για τα μέτρα της εποχής μαθητής, γεγονός στο οποίο βοηθούσαν οι πλούσιες παραστάσεις που είχε από το σπίτι του αλλά και η μεθοδικότητα και η δημιουργικότητα που τον χαρακτήριζαν. Διετέλεσε επανειλημμένα παραστάτης και σημαιοφόρος. Εδώ τον βλέπουμε στη μεταφορά της σημαίας των γυμναστικών επιδείξεων.

Δεν στερήθηκε τίποτα στη ζωή του, ακόμη και τη γυμνασιακή εκπαίδευση σε ένα από τα καλύτερα ελληνικά σχολεία, το «Εθνικόν Εκπαιδευτήριον Αναβρύτων». Εδώ τον βλέπουμε με ένα -δυσεύρετο τότε- ποδήλατο και θυμόμαστε ένα από τα χαρακτηριστικότερα οικήματα σύγχρονης αρχιτεκτονικής του Ρεθύμνου.

Παρόλη την αστική του καταγωγή, σ' όλη του τη ζωή υπήρξε ευπροσέγγιστος προς τους πάντες, ανεξάρτητα από κοινωνική τάξη και μορφωτικό επίπεδο. Ήταν δηλαδή ένα κοινωνικό παιδί της εποχής του, που συμμετείχε σε όλα, όπως και στον προσκοπισμό, και βέβαια στις κατασκηνώσεις του.

Την χρονική περίοδο 1964-1969 φοίτησε στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Είχε εκλεκτούς καθηγητές, τον Δ. Πικιώνη, τον Ν. Εγγονόπουλο, τον Ν. Χατζηκυριάκο-Γκίκα κ.ά. Το γεγονός ότι πολλοί από αυτούς ήταν καλλιτέχνες συνέτεινε στην ενασχόλησή του -πέραν της αρχιτεκτονικής- με τη ζωγραφική και τη φωτογραφία.

Το 1968 παντρεύτηκε την Κατερίνα Κορρέ, με την οποία απέκτησε το 1971 την Ηλέκτρα και το 1973 τον Βασίλη. Την περίοδο 1975-1976 πήγαν στο Παρίσι, όπου παρακολούθησε μεταπτυχιακά μαθήματα Πολεοδομίας. Δεν παρέλειψε να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία. Πολύ αργότερα, το 2002, έκανε δεύτερο γάμο, με τη Νίκη Σταματιάδη, με την οποία απέκτησαν τον Φίλιππο.

Για να γυρίσουμε και πάλι πίσω, ο Γιάννης Σπανδάγος επέστρεψε στο Ρέθυμνο το έτος 1977. Ήταν μια εποχή μετασηματισμού της γενέθλιας πόλης, της οποίας ο πληθυσμός και οι αστικές υποδομές διπλασιάστηκαν σε μικρό χρονικό διάστημα. Συμμετείχε ενεργά στην πολιτική και πολιτιστική της ζωή.

Συμμετείχε στην επέκτασή της κάνοντας χρήση του συστήματος της αντιπαροχής. Αρχικά συνεργάστηκε με το Γραφείο Σκουλούδη και στη συνέχεια με την «Τουριστική Οικοδομική Εταιρεία Ρεθύμνου» (ΤΟΕΡ Α.Ε.). Αργότερα ακολούθησε ανεξάρτητο δρόμο.

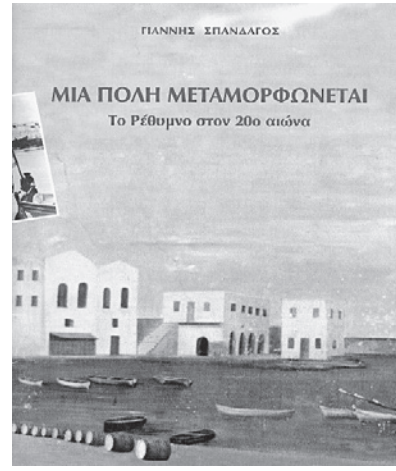
Συνεργάστηκε διαδοχικά με τους Δ. Δαράκη και Δ. Καλούδη. Αγώνιστηκε για τις ιδέες του συμμετέχοντας στο Δ.Σ. του ΤΕΕ Δ. Κρήτης και στο Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων. Παράλληλα αναμείχθηκε με τα δημοτικά πράγματα και συμμετείχε στην Κινηματογραφική Λέσχη, στην ΙΛΕΡ και στον Σύλλογο Φίλων Πανεπιστημίου Κρήτης.

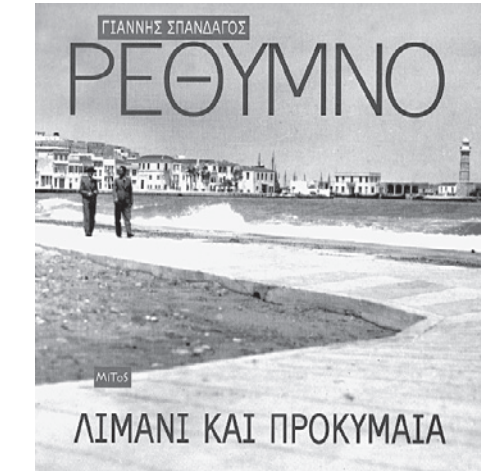
Προσπάθησε να ικανοποιήσει το πάθος του για τη φωτογραφία, με την κυκλοφορία το 1989 του περιοδικού «Φωτογράφος», από κοινού με τον Σταύρο Τζιμα. Παρέμεινε συνεκδοτής του για οκτώ χρόνια. Στην πραγματικότητα, πέραν της έκδοσης, την δύσκολη πρώτη περίοδο λειτουργούσε και ως χρηματοδότης του περιοδικού.

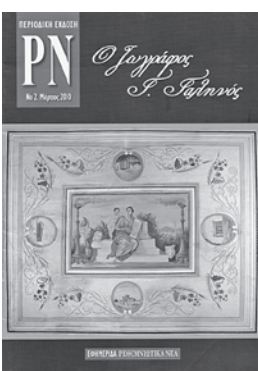
Ένα άλλο πάθος του, εκείνο για το βιβλίο, άρχισε να το ικανοποιεί από το 1998, συμμετέχοντας στην έκθεση με θέμα «Ρέθυμνο 1898-1913» του Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου και εργαζόμενος με τον Βαγγέλη Πατισμότογλου για τη δημιουργία ενός διαδραστικού χάρτη μετασηματισμού της πόλης.

Την εργασία του αυτή συνέχισε και για μεταγενέστερες περιόδους, μέχρι το τέλος του 20ού αιώνα. Τα πορίσματά των ερευνών του δημοσίευσε στην αυτοτελή έκδοση «Μια πόλη μεταμορφώνεται. Το Ρέθυμνο στον 20ό αιώνα», η οποία και έτυχε πολλών επανεκδόσεων.

Σε μια άλλη του αγάπη, τη ρεθιμνιώτικη θάλασσα και την Προκυμαία της, προσέφερε το μεγαλύτερο έργο του, το βιβλίο «Ρέθυμνο. Λιμάνι και Προκυμαία». Εκεί μπόρεσε να παραθέσει φωτογραφίες και από αρχεία που είχε εξασφαλίσει: της Νelly's, του Σπύρου Μελετζή, του Εμμανουήλ Ζακάκη, της Βούλας Παπαϊωάννου και του Δ. Τριανταφύλλου.

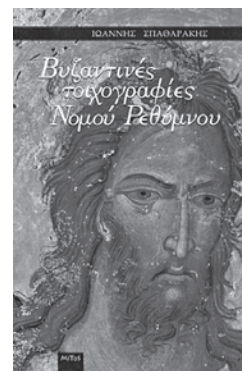
Ένας άλλος του έρωτας υπήρξε το έργο του ζωγράφου Γιώργου Γαληνού. Μια πρώτη δημοσίευσή είχε κάνει στο περιοδικό «Διάσταση» του Τεχνικού Επιμελητηρίου, ενώ την οριστική έκανε σε ένθετο περιοδικό της εφημερίδας «Ρεθιμνιώτικα Νέα» το έτος 2010. Στο ίδιο στυλ μας προσέφερε ένθετο και για την ενότητα των επαγγελματιών του Λαογραφικού Μουσείου.

Μια άλλη προσφορά του υπήρξε η δημιουργία του φωτογραφείου «Φωτο Ρέθυμνο» το 1992, σε συνεργασία με τον Αντώνη Χριστοφοράκη. Στα πλαίσια του προώθησε αποφασιστικά τη φωτογραφία γενικά και την καλλιτεχνική ειδικότερα. Είναι χαρακτηριστικό ότι είχε θέσει σε κυκλοφορία μια σειρά ταχυδρομικών καρτών, με θέματα που ξεφευγαν εντελώς από τα μέχρι τότε τουριστικά πρότυπα.

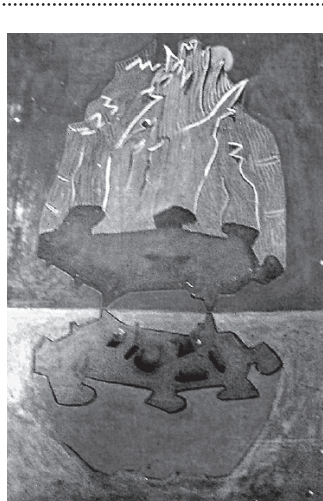
Σημαντική ήταν και η μετάκληση στο Ρέθυμνο του φίλου του Μενέλαου Μελετζή, για τη φωτογράφιση των 72 σζόμενων στις μέρες μας κιοσκίων. Μια επιλογή των φωτογραφιών εκείνων είχε παρουσιάσει σε έκθεση στη γκαλερί «Δίμιτο». Να σημειωθεί ότι το Ρέθυμνο, παρόλες τις καταστροφές που έχουν υποστεί, είναι η πόλη της Κρήτης που διαθέτει σήμερα τα περισσότερα από αυτά.

Μια άλλη προσφορά του υπήρξε η δημιουργία και λειτουργία με τον Αντώνη Μαρκαντώνη του βιβλιοπωλείου «Μίτος». Πέραν της λειτουργίας του ως στεκιού αλλά και χώρου συνολικά πολιτισμού, μας προσέφερε στις ομώνυμες εκδόσεις μια ολόκληρη σειρά από εκλεκτά βιβλία, ρεθιμνιώτικου και γενικότερα κρητικού ενδιαφέροντος.

Ύστατη προσφορά του στον γενέθλιο τόπο υπήρξε η σειρά δημοσιευμάτων με τον τίτλο «Κυνηγώντας το χθες» στην εφημερίδα «Κρητική Επιθεώρηση». Είχε περάσει πια σε μια περίοδο με προβλήματα υγείας, που επιτάχθηκαν από οικονομικές του κινήσεις στην Αθήνα, που έτυχαν εκμετάλλευσης από επιτήδειους.

Σ' ολόκληρη τη ζωή του ο Γιάννης Σπανδάγος υπήρξε εξαιρετικά ευαίσθητος άνθρωπος, γεγονός που γίνεται φανερό τόσο με μια ματιά στα ζωγραφικά του δημιουργήματα, όσο και σε κατά καιρούς δημοσιεύματά του, ιδιαίτερα εκείνο με τον τίτλο «Ανθισμένα Γιούκα», που αποτέλεσε το κύκνειο άσμα του.

Πέντε ολόκληρα χρόνια λείπει από το Ρέθυμνο. Μας λείπει ο ευπατρίδης, ο δοτικός άνθρωπος, ο δημιουργικός πολίτης, ο ονειροπόλος αρχιτέκτονας. Ζήτησα από έναν φίλο του, τον Κωστή Καλλέργη, να κλείσει τις παραπάνω ιδιότητές του σε ένα δίστιχο. Κι εκείνος, με τη γνωστή του ευαισθησία και ευθυκρισία, έγραψε, εν είδει επιγράμματος: *Έδινες άλλη αίσθηση στη φύση των πραγμάτων κι εκόσμησες στο διάβα σου την πόλη των γραμμάτων.*

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής -ερευνητής-συγγραφέας strharis@yahoo.gr